

Od *povijest* izveden je pridjev *povijesni*. Po tvorbi bi moglo biti i *povjesni*, ali se opet ustalilo *povijesni*, odatle izlazi samo *povijesnost* jer u novim tvorbama sa sufiksom *-ost* osnova ostaje bez promjene, tj. bez kraćenja. Da je *povijesnost* novija imenica, u to nema sumnje. U tom je liku već zabilježena u jednom rječniku koji je ovdje potrebno spomenuti. To je Filozofijski rječnik izašao pod uredništvom V. Filipovića, a u izdanju Matice hrvatske, Zagreb, 1965. Značenje te riječi navedeno je opisno, a među ostalim piše i ovo: »Povijesnost znači i to da je dokazano da je nešto u određenom vremenskom razdoblju doista tako i bilo ili da je i poslije svoga prestanka dalje u vremenu djelovalo.«

Iako je pitanje prvenstveno pravopisno, ovdje valja nešto reći i o izgovoru jer kad kažemo da smo za *povijesnost*, mogao bi tko reći da nitko tu riječ ne izgovara sa *i*. Slažemo se jer smo danas općenito prihvatili jednosložni izgovor nekadašnjeg dugog jata² pa je dakle pisanje sa *i*je samo signal da je u *povijesnost* dvoglasničko dugo je (*ijē*).

I riječ *povjesnica* izvedena je od pridjeva *povijesni*, ali se izgovara *pōvjesnica* zato što se dug slog ispred sufiksa *-ica* krati.

Povjesničar je izveden od *povjesnica* pa i ne dolazimo u sumnju kako ga treba izgovarati i pisati. *Povjesnik* ili *povijesnik* jest problem, ali je lik *povjesnik* ipak normalniji. Dodao bih da je *povjesničar* znatno proširenija riječ.

Stjepan Babić

SVJETLO I LI SVIJETLO

U Akademijinu rječniku nema među natknicama lika *svjetlo*, nego samo *svijetlo* (isto što *svjetlost*, vidjelo: lux, lumen) koje se tumači kao »supstanciviran neutrum pridjeva *svijetao*« i onda se samo dodaje: »Govori se i *svjētlo*...« Nije dakle čudno što

² Tko se želi potanje pozabaviti tom problematikom, upućujem ga na raspravu D. Brozovića, O ortoepskoj vrijednosti dugoga i produženog ijekavskog jata, Jezik, XX, 65—74, 106—118, 142—149.

doista ima kolebanja treba li pisati *svjetlo* ili *svijetlo*. Zato nas čitatelj I. Š. pita kako treba pisati tu riječ. On kaže: »U Boranićevu Pravopisu (1951), uz riječ *svijetlo* (imenica) stoji izrazita napomena: ne *svjetlo*! Međutim, vidim da većina, pa i autori vašeg časopisa, pišu redovito *svjetlo* (samo s *-je* bez *-i*), pa vas molim da i o tome napišete kraći osvrt — kako treba pisati riječ *svijetlo* (imenicu), s *-ije-* ili samo s *-je-*«

Danas je doista uporabna norma takva da se piše i govori *svjetlo*, pa tako jedino propisuje i Pravopis iz 1960. godine, a u Jezičnom savjetniku iz 1971. godine (urednik S. Pavešić) čitamo: *svijetlo* (tj. *svjetlost*) pokr., knjiž. oblik je: *svjetlo*.

Otkuda ipak kolebanja u pisanju *svjetlo* ili *svijetlo*? Kako nas poučava Akademijin rječnik, lik je *svijetlo* »supstanciviran neutrum pridjeva *svijetao*«. Kad se dakle pisalo (i govorilo) i dokle se pisalo (i govorilo) *svijetlo*, oslonac je bio neizmijenjen pridjev *svijetao*. *-tla*, *-tlo*.

Bit će međutim korisno upozoriti da je i pridjev *svijetao*, *-tla*, *-tlo* izvedena riječ od imenske osnove koja je u *svijet* i nastavka *-el* > *-al* > *-ao*, pri čemu osnovna imenica *svijet* ima isto značenje kao i izvedenica *svjetlo* (*svijetlo*). Imenica se dakle *svjetlo* (*svijetlo*) raščlanjuje kao: *svijet* + *lo*, gdje se prvi dio shvaća kao osnova, a drugi kao nastavak. Ima podosta primjera u našem jeziku da se ispred nekih sufikasa pokraćuje osnova; znamo da se i ispred komparativnoga nastavka *-iji* pokraćuje dug osnovni samoglasnik pa tako i prema pridjevu u pozitivu *svijetao* *svijētla* *svijētlo* imamo komparativ *svjētliji*, *-ā*, *-ē* (*-je-*, a ne *-ije-*). Imenički nastavak (sufiks) *-lo* također može izazvati pokraćivanje pa se tako i od *svijet*+*lo* može direktno dobiti *svjētlo*, ali je to moglo biti potpomognuto i izvedenicom *svjētlōst*,¹ koja se samo tako piše (i govori). Treba dakle uzeti kao da osnova riječi *svjetlo* ima kratak slog (kratko *-je-*) bez obzira na to što joj je u osnovi riječ *svijet* sa slijedom *-ije-* koji ima vrijednost dugoga samoglasnika.

¹ Usp. D. Brozović, Jezik, V, str. 151. i 152.

Za usporedbu navodimo da se i u drugim prilikama u nekim rječničkim izvedenicama ili obličkim likovima pokraćuju dugi osnovni slogovi, npr. N jd. *zid* — *grād* (s dugim *-i-* i dugim *-a-*) prema N mn. *zidovi* — *grādovi* (s kratkim *-i-* i kratkim *-a-*) ili N jd. *rūka* (s dugim *-u-*) prema DLI mn. *rūkama*

(s kratkim *-u-*) itd. Zato nije ništa neobično što se u Pravopisu iz 1960. godine izrijekom kaže: »*svijetlo ne nego svjètlo.*« Dodajem da je naglasak *svjètlo* na hrvatskom jezičnom području znatno prošireniiji.

Božidar Finka

ZAPAZENO

OPET O KAMBEKU

Anglizmi jatovice naviru u naš jezik i u njemu harače kao štuke u ribnjaku po pravilu: veća riba jede manju ribu. Ne primjećuju to samo lingvisti, nego i novinari. Tako je englesko *come back* (*kambek*) počelo griskati naš *povratak* jer se to *come back* upotrebljava dosta često, nepotrebno i štetno za jezik i stil. Zapazio je to i Vjesnikov novinar Mirko Trišler i upozorio nas. Uspješno humoristički. I davno — prije četrnaest godina (Vjesnik, 22. travnja 1964). Ali, kako primjeri pokazuju, to nije bilo dovoljno. Neki ne čitaju ni ono što piše u novinama njihove kuće ili ako čitaju, ne mare ili ako mare, zaboravljaju pa podliježu istoj holesti. Da nije tako, ne bi se u Vjesnikovim izdanjima neprestano radali novi kambečići. Evo jednog izbora kako se ne bi reklo da govorimo bez pravoga razloga.

Come back Srebrenke Jurinac, naslov u Večernjem listu 16. 7. 1968. U članku: «...kao njihov solist slavila je svoj jugoslavenski umjetnički comeback Srebrenka Jurinac...» Tek malo dalje: «...vratila se u domovinu. Za svoj povratak nije izabrala velike operne arije...»

COME BACK, naslov u Večernjem listu 20. 12. 69. Zašto je odabran ovaj naslov iz cijele se vijesti ne vidi, a prva rečenica glasi: »Ingrid Bergman, velika zvijezda svjetskoga filma uprkos svojim godinama i dalje se čvrsto drži na filmskom nebu.«

»*Come back* Viviane Romance, naslov u Vjesniku 19. 1. 1971. U članku: *No ovih dana Viviane Romance pokušava na javnoj sceni ostvariti svoje »come back*«.

COME BACK »GRUPE 220«, naslov u Večernjem listu 3. 11. 1971. U članku: *Povratak »Grupe 220« i njihov javni nastup u subotu u Vrbiku odjeknuo je među zagrebačkom omladinom meteorskom brzinom (...)* *Subotnji nastup »Grupe 220« kao da je opovrgao onu izreku, da se »zvijezde nikad ne vraćaju*«.

Come back Giannija Morandija, naslov u Vjesniku 6. 2. 1972, u članku se spominje *ponovni nastup*.

VIC DAMONE, *nekad jako popularan američki pjevač zabavnjak... pavši u zaborav, pokušao je nekoliko come-backa...*, Studio br. 521, 30. 3. 1974, 87.

Comeback, Vjesnik 26. 11. 1975, naslov članku koji počinje ovako: »Iz SAD stižu vijesti da se bivši predsjednik Nixon želi u roku od šest mjeseci aktivno uključiti u javni život».

»*Come back* Božene Kraljeve na daske velikog teatra«. Vjesnik 5. 1. 1978. na 1. strani.

Neki su na angлизme postali tako neosjetljivi da ih ovakvi primjeri nimalo ne smetaju. Mislim da će biti korisno da ih podsjetimo na članak M. Trišlera. Zato ga ovdje prenosimo u cijelosti.

Stjepan Babić